

Spacáky

Pro skautské výpravy postačí spacáky s těmito parametry:

- tvar mumie
- velikost podle jeho uživatele
- materiál: dutá vlákna nebo peří
- komfortní teplota min.: -5°C
- obsahuje vnitřní límec (kolem krku)
- nemá tzv. Studený šev (šev skrz celou tloušťku spacáku).

Zaměříme se na spacáky, které jsou vhodné na naše skautské výpravy. Nejčastěji je používáme při letním přespávání ve stanu a pod širákem či zimě v chatách.

Nejvhodnější jsou spacáky ve tvaru mumie. Jsou anatomické a daleko více využitelné do nižších teplot než spacáky dekové, neboť je uvnitř méně vzduchu. Čím méně prostoru uvnitř musí člověk ohřívat tím lépe. S tím jistě souvisí volba správné velikosti spacáku.

Spacák by se měl vybírat tak, že když si do něj vlezeme a sedneme si vněm a dáme si na hlavu kapuci spacáku, neměli bychom příliš tlačit nohama na dno.

Jaké syntetické materiály se používají na výplň spacáků?

Tyto materiály se v podstatě dělí na dutá vlákna a mikrovlákna. Mikrovlákna mají tu vlastnost, že molekuly vzduchu ulpívají na jejich povrchu a tím se vytváří izolant. Mají nejrůznější tvarový průřez, aby se vytvořila co největší plocha pro zachycení co největšího množství vzduchu. Dutá vlákna jsou o něco složitější, neboť jsou jednoděrová a víceděrová. Zde je vzduch také uvnitř vlákn. Všechna umělá vlákna se v zásadě snaží nasimulovat izolační vlastnosti peří.

A co tedy peří?

Peří před plněním musí být z hygienického hlediska dokonale zpracované. Používá se kachní a husí peří. Husí lépe izoluje, kachní je zase jemnější.

A co je tedy lepší? Peří nebo umělá vlákna?

Čím větší mráz, tím více musíme myslet na peří. Ve velkých mrazech (cca nad -15°C můžeme použít i syntetiku, která je levnější a třeba lépe schne, ale bude nám v tom zima. Péřové spacáky ve velkých mrazech nic nenahradí.

Spacák zpravidla nenavlhne při spaní ale při transportu. A je to také o tom, jak se o něj kdo stará, jak jej chrání v batohu proti dešti. Kdo jej nemá v igelitu tak hazarduje s dobrým spaním.

Na spacáku jsou uvedeny zpravidla tři teploty. Co znamenají?

Všichni výrobci na údajích trochu přehánějí. Ale k těm údajům. První je maximum. To je teplota, při jaké se dá ještě v zapnutém spacáku vydržet, aby se člověk příliš nepotil. Druhý údaj je komfort. Je to teplota, kdy je člověk ve spacáku ve spodním prádle a je schopný spát. Je to samozřejmě norma laboratorní. Komfort je důležitý. Každý jsme jiný. Někdo je zmrzlík, někdo vydává více energie a tím více topí. Každý tedy máme komfort posunutý jinam. Také záleží na únavě, jestli je nemocný, na fyzice. Jestli je venku vítr (tady rozhoduje i kvalita obalu), jak je vlhko nebo sucho. Z toho vyplývá, že každý bude mít jiné požadavky na komfortní teplotu. Poslední údaj je extrém. Kdo si myslí, že když je na spacáku extrém -30, že se při této teplotě kvalitně zahřeje, tak je na velkém omylu. Teplota extrému uchrání akorát před zmrznutím. O spánku se nedá mluvit, klepeme se zimou, ale přežijeme. Údaje odpovídají novým spacákům, časem se teploty mění v náš neprospěch. A rychleji u syntetických než u péřových. Neboť syntetická vlákna slehnou a protože nemají takovou tvarovou paměť jako peří, nevrátí se do své bývalé polohy. Péřák protřepeme je skoro jako dřív.

U péřáků se ještě udává poměr prachového peří a malých pírek, loft. Co to znamená? Loft je vlastně plnivost. Je to schopnost peří zaujmout určitý objem. Udává se v jednotce cuin. Nejlepší peří má 750 až 850 cuin. Pro srovnání nejlepší syntetika má kolem 420 cuin. Udávaný poměr prachového peří a malých pírek je podle mne už zastaralý.

Prachové peří je lehčí a stlačitelnější, malá pírkta tam musí být, aby spacák dokázal držet tvar. Nejlepší spacáky mají poměr 90/10. Prachové peří zase rychleji slehává, takže spacák s poměrem 70/30 vydrží déle.

Pořádný spacák má jistě límec?

Vnitřní límec je důležitý, rozdělí spacák na dvě části, od krku dolů a nahoru. Zabrání třeba vydechování do spacáku, a ten pak nenavlhne. Někdy se však vydechování hodí kvůli teplu.

Jak se má spacák skladovat?

Vždy doma vybalit a skladovat ho rozložený, pod postel nebo do skříně na ramínko. Měl by být v teple a suchu.

A co praní?

Pěřáky se perou speciálním šampónem, buď v ruce nebo v pračce. Syntetický spacák uschne rychle, pěřový schne asi 3 dny a musí se občas protřepat.

Podívejme se teď na vnitřní a vnější potah:

Vnitřní potah je buď z bavlny nebo syntetiky. Bavlna má nevýhodu, že když navlhne a zmrzne, tak už při výpravě asi nikdy neuschne. Vnější je výhradně ze syntetiky, nejlepší jsou membránové materiály, které mají určitou nepromokavost.

Porovnání péřáků a syntetických spacáků:

Pěřáky jsou lehčí, více stlačitelné (menší pro balení), déle vydrží. Na druhou stranu jsou dražší a při navlhnutí déle schnou.

Doplňené informace

Do spacáku se vyplatí investovat. Kdo to s oddílem myslí vážně, měl by raději chvíli šetřit a pak koupit pořádný spacák. Při mrazivé noci na výpravě nebo na táboře si vzpomenete. Za 2500Kč se dá koupit už pořádný spacák (na naše akce naprosto dostačující).

Lepší jsou péřáky než dutá vlákna. Lépe se balí (jsou stlačitelnější), jsou lehčí. A hlavně vydrží déle. Péřák vydrží 8 let pravidelného používání, než v něm začne být zima. Spacáky z umělých vláken vydrží nejdéle 4 roky. Do péřáku se kromě toho dá doplnit nové peří a je skoro jako nový. To, že péřák pomaleji schne, opravdu záleží na tom, jak se kdo postará. Když budete mít spacák v batohu zabalený v igelitce, není co řešit. Běžně navlhlý péřák (rosa, ...) schne stejně jako duřák. Skladování: Mezi akcemi je třeba, aby měl spacák co nejvíce prostoru (péřák i duřák). Nejlepší je ho rozložit. Spacák musí dýchat (neskladovat v igelitu!).

Spacák připravený k zabalení do batohu musí být v obalu, pokud možno kompresním (stojí kolem 150Kč a neuvěřitelně vám při balení pomůže). Když je spacák zabalen v obalu, dáme ho ještě do igelitky, ať se nemusíme strachovat, že se při dešti během dne namočí.

Rozhodně je potřeba si pořídit spacák ve tvaru mumie, dekové jsou vhodné tak akorát na chalupu (ale nesmí tam být moc zima). Musíme dát pozor, aby spacák neměl takzvaně studené švy (šev skrz celou tloušťku spacáku).

Pro oddílové akce je nutné kupovat spacáky s komfortní teplotou minimálně -5°C. Spíše doporučuju -10°C.

Batohy

Pro skautské výpravy by batohy měly splňovat tyto parametry:

- objem cca 60 litrů
- rozumně široké, polstrované nastavitelné ramenní popruhy i bederní pás
- kovová zádová výztuha batohu
- doplňkové kapsy
- barva spíše přírodní

Při koupi batohu obecně platí: čím dražší, tím z kvalitnějších materiálů je vyroben. Nekupujte batoh (o objemu cca 60 litrů) cenově pod 2000,-Kč. Už se nám na výpravě několik takových batohů roztrhlo.

Nosný systém a nosné popruhy batohu

Nosný, či spíše především dobrý nosný systém je nejdůležitější částí batohu, která rozhoduje o tom, jak se vám bude batoh nosit. Jinými slovy batoh s dobrým nosným systémem je dobrý, ale batoh ze sebelepšího materiálu se špatným nosným systémem nikdy dobrý nebude.

Nosný systém, jak již název říká, slouží "k nesení batohu". Slouží k "přerozdělení" hmotnosti nákladu batohu mezi nosné popruhy batohu a bederní pás. Přitom by obě složky měly být v rovnováze. Nosný systém ale také určuje, jak dobře se vám batoh ponese. Vezmeme-li to po lopatě, nastavením nosného (často se v literatuře objevuje termín zádový systém) můžeme nastavit nejen délku zad, ale i výšku těžiště neseného nákladu. Z vlastní praxe asi víte, jak nestabilní je batoh na zádech, máte-li nešikovně těžiště nastavené, jak vás batoh táhne "za ramena či k zemi". Tady ale nutno podotknout, že výšku těžiště batohu lze nastavit i správným uložením nákladu v batohu.

Rozhodně kupovat batoh s pořádným bederním pásem (při správném nastavení nese minimálně stejně jako popruhy na ramenech, ale pohodlněji). Bederák musí být dostatečně široký (žádné centimetr široké řemínky), jinak je na nic. K odlehčení pomůže i prsní pás.

Kvalita nosného systému ale také určuje, jak pohodlně se vám batoh ponese. Tedy jak dostatečně jsou plochy, které přijdou do styku s vašimi zády měkké. V neposlední řadě hraje svou podstatnou roli i materiál, ze kterého je nosný systém zhotoven, a který určuje "prodyšnost" tohoto materiálu, tedy jak dobře budou záda odvětrávána. Zpocená záda jsou asi nejméně příjemným "produktem" nesení batohu. Materiál by tedy měl dobře odvádět vlhkost, zároveň by měl vlhkost co nejméně pohlcovat.

Druhou a naprosto nedílnou částí nosného systému je výztuha. Nedostatečně pevná výztuha dokáže udělat i z jinak velice kvalitního batohu batoh průměrný či dokonce podprůměrný. Nejenže se batoh začne různě "kroutit", ale bude i nedostatečně a špatně převádět hmotnost batohu a jeho nákladu do nosného systému. Jako největší chyba při výběru batohu se ukazuje podcenění provedení bederního pásu. Bederní pás totiž nese až 2/2 hmotnosti (!) celého batohu. Na ramena, tedy nosné popruhy připadá asi jen 1/3 hmotnosti batohu. To ovšem za předpokladu správného nastavení bederního pásu a délky zad (nosného systému).

O něco menší důležitost mají nosné popruhy batohu, ale ani jejich dostatečně kvalitní provedení není radno podceňovat. Nosné popruhy batohu by měly mít dostatečnou šířku, aby se příliš nezařezávaly do ramen a aby dokázaly rovnoměrně rozložit část hmotnosti batohu. Na druhou stranu ale nejsou ani příliš široké popruhy ideální, neboť omezují pohyb rukou. Ty kvalitnější nosné popruhy jsou vytvářeny do tvaru protáhlého písmene S a jsou dostatečně daleko od sebe, aby neškrtily. U některých modelů je možnost nastavení vzdálenosti nosným (ramenních) popruhů. Dobrý velký batoh by také měl mít stabilizační (balanční) popruhy či dotahy. Ty zajišťují příjemné (či co nejpříjemnější) nošení batohu.

Materiál batohu

K výrobě batohů se používá řada materiálů jako je Urtex, Plastex či Cordura, jejichž vlastnosti se obvykle příliš neodlišují. Jako nejkvalitnější z nich bývá uváděna Cordura, nutno ale podotknout, že batohy z tohoto materiálu patří k těm nejdražším. Uvedené materiály jsou dostatečně odolné, aby unesly dostatečnou zátěž. Protržení batohu je obvykle způsobeno nekvalitním zpracováním švů. Při koupi je tedy vhodné překontrolovat i provedení švů a dalších spojů batohu.

Další častou otázkou kupujících je, zda-li je ten či onen batoh nepromokavý. Ovšem toto není ten hlavní požadavek na vlastnosti materiálu, z něhož je batoh vyroben. Nepromokavost batohů se řeší pomocí různých zátěrů, obvykle PU zátěru. Ty se ale používáním opotřebovávají a nepromokavost materiálu se neustále zhoršuje. Dnešní trend ukazuje, že toto není řešením. Proto mnoho výrobců přistupuje k výrobě různých pláštěnek na batohy, které jsou součástí batohů a které zaručují naprostou nepromokavost batohu.

Vnější a vnitřní kapsy batohu

Vnější kapsy jsou součástí velké části batohů i na našem trhu. Nejenže tyto kapsy občas umožní lepší rozložení hmotnosti batohu, ale také zajistí, že některé věci, které potřebujeme častěji, budou rychle po ruce. Při výběru batohu bychom ale existenci či neexistenci bočních kapes nebrali jako stěžejní. Na některé aktivity je lepší užší kletr bez bočních kapes, na běžnou turistiku a trekking se tyto kapsy ale docela sejdou.

V žádném případě by ale tyto kapsy neměly být předimenzovány a příliš přesahovat základní obrys batohu. Ono takové prodírání kosodřevinou s nadměrně velkými bočními kapsami není vůbec nic snadného. I při cestování a prodírání se chodbičkami vlaků nejsou velké boční kapsy příliš vhodné. U některých modelů je kapsa umístěna na zadní straně batohu. Pro úschovu dokladů, peněz, mapy aj. je vhodná nějaká ta vnitřní kapsa. Jednak jsou tyto předměty lépe chráněny před deštěm a také před všudypřítomnými chmatáky, kteří jsou dosti vynalézaví.

Doplňky batohu

Dnes se na řadě batohů vyrábějí různé doplňky. Ať již jsou to pláštěnky či síťky. Mnozí uživatelé jsou rozpačití z toho, k čemu takovéto síťky použít. Tak třeba k sušení věcí za pochodu, v batohu by vám začaly poměrně brzy plesnivět a zapáchat. U pláštěnky je označení doplněk asi ne příliš šťastným. Ono asi postupem času se pláštěnka stane nedílnou součástí batohu. Také je vhodné podívat se na kvalitu přezek a dalších podobných součástek, jejichž selhání by vám pohyb s batohem mohlo pořádně zkomplikovat.

No a pokud již máte jasno, jak velký batoh budete potřebovat, jak těžké náklady budete nosit (nosný systém) a jaké kapsy či další doplňky budete potřebovat "zbývá si již vybrat jen tu správnou barvu" a vyrazit na první túru s novým batohem.

Konstrukce batohů

Batohy lze rozdělit podle konstrukce do následujících skupin: batohy bez konstrukce, batohy s vnější konstrukcí (krosny) a batohy s vnitřní konstrukcí, které jsou u nás nejrozšířenější a nejpoužívanější.

Jako batohy bez konstrukce jsou obvykle řešeny batohy malých objemů a batohy, které nejsou určeny pro větší náklady. Používají se jen středně tuhé výztuhy z pěnového či jiných podobných materiálů. Ty jsou určeny na nošení do města či na krátké jednodenní výlety.

Krosny byly u nás kdysi nejrozšířenějšími batohy. Dnes se používají již jen málo. Přitom krosny jsou nejvhodnější pro těžké náklady. Využívají se i pro ty nejtěžší náklady, využívají je např. nosiči v Tatrách. Z výhod si uvedme pevnou konstrukci, dobré rozložení hmotnosti nákladů a také

vyčníkající odvětrávání zad. Jako nevýhodu je nutné zmínit jejich poměrně velkou hmotnost, velikost a určitou neohrabanost v těžším či hůře průchodném terénu.

Batohy s vnitřní konstrukcí jsou dnes asi nepoužívanějšími. Jako konstrukce se obvykle používají dva duralové pásy, které jsou dostatečně tuze spojeny s nosným systémem batohu. Obvykle se dají i vyjmout (při praní batohu). Vedle duralu se ale využívají i některé jiné lehké slitiny kovů. Tyto batohy jsou vhodné i do náročnějších terénů.

Balení batohu

Nováčci se vždy dopouští základní chyby: nacpou si batoh vším možným a hlavně nepotřebným. Pak se diví, že mají batoh těžký.

Příjemným ulehčením při vybalování spacáku je spodní otvor (často s oddělenou komorou). Spacák dáváme dospod batohu. Budeme ho přece potřebovat až večer. Další věci jako jídlo, povinné věci, oblečení naskládáme do batohu tak, aby vyplnily co nejlépe prostor, netlačily na zádech, byly po ruce, když je potřeba. Ešus zaplníme až po okraj - jídlem, šátkem, uzlovačkou, ... Je až neuvěřitelné, co se do něj vše vejde a kolik to ušetří místa v batohu. Při vaření na ohni se zašpiní, proto je potřeba ho mít v obalu. Ten si ale asi musíme ušít. Při chystání oblečení je dobré to nepřehánět. Na vrchu batohu musí být vždy pláštěnka. Pláštěnka musí chránit i batoh, suché věci jsou důležitější než mokrá lýtka. Některé batohy mají i vlastní pláštěnku. Doporučuji si takový převlek na batoh ušít, nejlépe z pogumovaného plátna nebo silnějšího igelitu v přírodní barvě .

Karimatka

Karimatka, podložka, je absolutně důležitá. Bez kvalitní podložky bude v sebelepším spacáku zima, spacák zespona prolehne, tedy neizoluje.

Na trhu je několik druhů:

- pěnové (jednovrstvé, vícevrstvé, či potažené fólií,...)
- alumatky
- nafukovací
- samonafukovací

PĚNOVÉ KARIMATKY

Nejrozšířenější skupina karimatek je vyrobena z pěnové hmoty, která má díky uzavřenému vzduchu ve svých pórech dobré tepelně izolační vlastnosti. Jsou lehké, praktické a snesou i drsné zacházení. Navíc několik škrábanců a děr neubere jejich dobrým izolačním vlastnostem. Dají se koupit v různých tloušťkách a lze si vybrat z mnoha barev a vzorů. Izolační schopnost těchto karimatek je dána především jejich tloušťkou. Do zimních či horských podmínek by měla být podložka silná minimálně 12 mm, ale spíše více. Vícevrstvé nebo potažené fólií vylepšují izolační schopnosti. Nevýhodou je však problém s neskladností a to především u silnějších podložek.

Před vlhkem je třeba karimatky chránit, protože po nasátí vody jejich izolační schopnosti klesají. Příjem vlhkosti do podložek rapidně stoupne, pokud je jejich povrch porušen, rozedřen nebo propíchnán. Proto je nutné při transportu karimatku chránit vhodným obalem.

Trendem ve zlepšování vlastností karimatek z pěnových materiálů je použití profilování či žebrování. Hrubý vzor připomínající rohožku kříženou s valchou nebo obaly na vajíčka má zajistit, aby se mezi tělem a studenou zemí udrželo co nejvíce vzduchu pro lepší izolaci. Dalším efektem profilování je lepší vyrovnání terénu a díky tomu komfortnější nocleh na kamenitém povrchu. Další výhodou je také to, že tyto karimatky nejsou kluzké a spáček z nich jen tak nesklouzne jako z klasické hladké podložky. Zajímavou variantou jsou také skládané karimatky. Pohodlně se balí a nemalou výhodou je i to, že pokud se spodní strana ušpiní, zůstane i po sbalení vrchní strana čistá.

NAFUKOVACÍ MATRACE

U nás nejsou příliš rozšířené nafukovací matrace. Odlehčené a rozměrově minimalizované nafukovací matrace slouží sice dobře, ale jejich životnost může být problematická. Zničit je mohou nejen ostré předměty a rozpálené vařiče, ale také sluníčko. "Natvrdo" nafouknutá matrace může v teple nakynout přesprátiš a pak povolit ve svárech. Dobré nafukovačky mají až 6 až 8 samostatných komor, a tak při proražení jedné ještě nejsme úplně ztraceni. Výhodou je velmi dobrá sbalitelnost a přijatelná hmotnost mezi 400 až 800 g. Díky své tloušťce velmi dobře vyrovnávají nerovnosti a jsou ideální do mokra. Nevýhodou je pracné nafukování a vyfukování a také možnost poškození. Příliš dobrá není ani tepelná izolace od studené země. Jsou však ideální do mokrého prostředí.

SAMONAFUKOVACÍ KARIMATKY

Samonafukovací matrace neboli samonafukovačky patří k tomu nejlepšímu, co je pro nocování v přírodě k dispozici (ale také k tomu nejdražšímu). Spojují v sobě výhody pěnových karimatek a nafukovacích matrací. Speciální lehký pěnový plast s otevřenými póry je uzavřen do neprodyšného obalu z houževnaté vrstvené tkaniny nebo fólie. Povrch z upravené tkaniny je pevný, odolný, často s neklouzavou úpravou, ale bohužel je těžší. Vyrábí se také podložky s povrchem z fólie, která je lehčí, ale více náchylná na poškození a jsou více kluzké.

Povrch z tkaniny bývá u kvalitních karimatek hydrofobně ošetřen, aby nesál vodu ani špínu. Spoje jsou svařeny a materiály jsou povrchy spojeny dohromady j jeden celek. V jednom rohu je ventil, po jehož otevření pěna sama nasává vzduch tím, jak se rozpíná. Ač by k tomu i název sváděl se samonafukovací karimatka nenafoukne hned a úplně. Je třeba ji volně rozbalit a dát jí pár minut, a i ty nejlepší je většinou potřeba doplnit jedním či několika dofouknutími. Na slunci je nutno upouštět z karimatek vzduch a pokud by zůstávala přes den ve stanu, určitě otevřít ventil!

U samonafukovacích karimatek mohou být značné rozdíly v kvalitě. Nesmí propouštět vzduch tkaninou ani ventilem - hodně může napovědět záruční doba, kde platí čím delší tím lépe. Vyráběné tloušťky samonafukovaček se pohybují od 20 do 75 mm. Nejsilnější skýtají opravdový komfort, pochopitelně za cenu vyšší hmotnosti. Do zimních podmínek jsou pak vhodnější od tloušťky 35 mm. Při dlouhodobém používání v zimních podmínkách však dochází k zamrznání vlhkosti z lidského dechu uvnitř matrace.

Samonafukovačky jsou většinou o něco těžší než klasické karimatky, ale nejlhčí verze jsou již na úrovni nejtěžších a nejsilnějších pěnových podložek, ovšem s lepšími izolačními vlastnostmi. Navíc jsou tyto odlehčené samonafukovací karimatky velice dobře skladné kdy nejmenší verze jsou jen o málo větší než třetinková nápojová plechovka. Díky skladnosti se nosí uvnitř batohu což výrazně přispívá k ochraně proti poškození. V případě poškození je třeba mít s sebou sadu na opravy. V sadě je vhodné mít záplaty a kvalitní lepidla (např. Seam Grip od firmy McNett) nebo použít tavné lepidlo jako např. Hot Bond.

Samonafukovací karimatky se skladují v rozložené poloze s otevřeným ventilem, což také umožňuje odpaření vlhkosti, která se při dofukování ústí do matrace dostává. Výhodami samonafukovaček jsou především výborné izolační vlastnosti a vysoký komfort, dobrá sbalitelnost s přijatelnou hmotností. K nevýhodám lze počítat vyšší cenu a možnost selhání jako u nafukovacích matrací. Možnost poškození je však při používání ve stanu malá a poškození je možno opravit.

ALUMATKY

Alumatky jsou z tenké fólie pěnového materiálu s reflexní hliníkovou vrstvou, která má odrážet teplo zpět k tělu. Účinek je však minimální. Slaboučké a nic nevážící alumatky jsou příjemnou podložkou pod spacák, chránící před špínou a vlhkem, avšak jen málo před nerovnostmi a minimálně před chladem. Jsou vhodné jen pro toulky horkým létem nebo jako doplněk k jiným karimatkám. Spíše nedoporučuji.

Doporučení na závěr

Ač to nemusí být hned patrné je izolační podložka poměrně namáhaná součást vašeho vybavení. Je základem nejen komfortu, ale také našeho zdraví! Používá se při každém spaní často v náročném terénu, který podložce na životnosti nepřidá. Po karimatce také nelze požadovat univerzálnost. Pokud se účastníte více akcí po celý rok je vhodné si pořídit minimálně dvě karimatky. Jednu lehkou, levnou a skladnou na léto a nenáročné akce a jednu kvalitnější leč dražší, kterou si budete šetřit na náročnější akce. Důležité je nosit karimátku v dobrém obalu kvůli ochraně před poškozením. Samonafukovací podložky je pak vzhledem k možnosti poškození nejlepší nosit uvnitř batohu.

Pod každou podložku doporučuji dávat kus igelitu. Zvýšíme tak životnost podložky.